Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 67 | Vilnius 1938 m. lapkričio 24 d. (ketvirtadienis) | Pirmi metai

Šiame numeryje

Naujas spaudos dekretas jau paskelbtas. Vokiečiai vis labiau įsigali Čekuslovakijoje. Anglų ir prancūzų pasitarimai Paryžiuje. Įsidėmėtinas agentūros Pat pranešimas.

Savivaldybių rinkimai. Anglijos ir Italijos santykiai. Kultūrinės žinios.

PIRMOJ VIETOJ—TAUTINĖS PAREIGOS

Mes, šio krašto lietuviai gyventojai, savo lietuvišką tautinį susipratimą parodome visaip: mylėdami savo kraštą, savo tautą; brangindami savo tautines vertybes; didžiuodamiesi savo tautos garbinga praeitimi; suprasdami dabartinius savo tautos reikalus; palaikydami savo lietuviškąją spaudą; reikalaudami mokyklose savo vaikams lietuvių kalbos; dėdamiesi į lietuviškas organizacijas; remdami savo tautiečių dvasinius ir medžiaginius reikalus ir t. t.

Tačiau kyla klausimas, ar visi mes tas savo tautines pareigas atliekame ir, jas atlikdami, ar visi galvojame taip, kaip, iš tikrųjų, reikėtų galvoti?

Vertinant nešališkai, reikėtų pasakyti, kad daug yra tokių lietuvių, kurie aukščiau išvardintas pareigas atlieka pavyzdingai. Bus laikas, kada mūsų krašto lietuvių tautinio, visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo istorija tokių pavyzdžių turės nemažai. Bet, panašaus dėsnio besilaikant, reikėtų pažymėti, kad dar taip pat nemažai yra ir tokių, kurie savo tautinį susipratimą parodo daugiausia dėl vieno ar kito išskaičiavimo. Kol sąlygos, aplinkybės ar tam tikri žmonės paragina tą ar kitą tautinę pareigą atlikti, tol šis tas ir bandoma. Bet tegu tik visa tai pakitėja, žiūrėk, vienas kitas jau ir metasi į priešingąją pusę, o jeigu dar atsiduria kitoje vietoje ir atsiranda tarp kitos tautos žmonių, kur savieji nemato,— tuojau jų lietuviškojo veido nė nebepažinsi. Užsimovę svetimas kaukes, jie pradeda toliau darbuotis, bet jau, žinoma, ne saviesiems, bet kam kitam, o atsiranda ir tokių, kurie dar ir kenkti pradeda savo tautos reikalams.

Kodėl taip atsitinka?

Todėl, kad kai kurie mūsų tautiečiai į savo tautines pareigas žiūri iš neatitinkamos kertės. Jie kad ir rodosi esą lietuviai ir tautiškai susipratę, tačiau jų tas susipratimas yra pagrįstas visai silpnai... Štai pora pavyzdžių.

Kaip žinoma, mūsų lietuviškoji spauda yra pigi. Šiandien lietuviškoji knyga ir lietuviškas laikraštis galėtų atsirasti kiekvieno lietuvio (mokančio skaityti) pirkioje. Ir tai būtų atlikta viena svarbi tautinė pareiga. Tuo tarpu mūsų krašte dar daug yra lietuvių, kurie neišsirašo lietuviško laikraščio vien todėl, kad jiems nepatinka to laikraščio kuris bendradarbis, platintojas, didesnis šalininkas ar stačiai todėl, kad degtinės butelis daug svarbiau.

Argi neturėtų būti atvirkščiai? Argi negalėtų tuose žmonėse įsigalėti nusistatymas, kad mūsų spauda kiekvieno lietuvio turėtų būti remiama ir palaikoma vien todėl, kad ji *yra mūsų, lietuviška?* Be abejo, jeigu toks nusistatymas visuose įsigalėtų, šiandien mūsų spauda galėtų būti žymiai geresnėse sąlygose.

Arba vėl. Visiems yra žinoma, kad lietuviai gyventojai turi teisę reikalauti, kad mokyklose jų vaikai būtų mokinami ir lietuviškai. Už tokį reikalavimą nieks neturi teisės nei bauginti, nei bausti. O ar maža yra tokių, kurie tarp lietuviško ir nelietuviško mokymo nemato jokio skirtumo? Ar taip būtų, jeigu visuose glūdėtų neužginčijamas dėsnis, kad visoks vaiko mokymas yra geras, bet lietuviškas yra visų geriausias?

Taip pat ne paslaptis, kad mes, lietuviai, esame „minkštos" širdies žmonės. Daugelis mūsų vienas kitą svarbesniuose reikaluose remia ir palaiko. Bet dažnai būna taip, kad mes parodome savo gerumą todėl, kad tie paramos reikalingi žmonės yra žinomi kaipo Juozai, Jurgiai, Petrai ir kad jie sugeba gražiau paprašyti. Ir todėl ar reikia stebėtis, kad tuo mūsų gerumu greičiau pasinaudoja kitataučiai, negu lietuviai? Argi taip būtų, jeigu kiekvienas justų pareigą pirmiausia remti ir palaikyti savo tautiečius, o paskiau kitus?

Panašiai galima būtų paliesti ir visą eilę kitų mūsų tautinių pareigų. Bet pakaks ir to, kas čia yra pasakyta. Norėtųsi tikėti, kad tokie reiškiniai iš mūsų viešojo gyvenimo visai išnyks. Gal netoli tas laikas, kada kiekvienas šio krašto lietuvis atliks savo tautines pareigas ne dėl iš skaičiavimų, bet todėl, kad jos yra *lietuviškos.*

Spaudos dekretas jau paskelbtas

Jau buvo minėta, kad Lenkijos vyriausybė rengianti naują spaudos dekretą, kuris galios visoje valstybėje. Sužinojusi apie tai Lenkijos Žurnalistų Sąjunga mėgino siūlyti savo esminių pastabų. Tuo tikslu lankėsi pas Teisingumo ministerį p. Grabovskį, vėliau pas Ministerių kabineto spaudos skyriaus direktorių majorą Lepeckį. Ar Žurnalistų Sąjungos siūlytos pastabos buvo priimtos — nežinia.

Šio mėn. 22 dieną vyriausybės oficialiniame laikraštyje „Dziennik Ustaw" naujas spaudos dekretas buvo paskelbtas ir pradės galioti šio mėn. 28 dieną. Apie naują spaudos dekretą labai plačiai rašo visi lenkų laikraščiai be pažiūrų skirtumo, pažymėdami, kad nuo šiol Lenkijos spaudos gyvenime tikrai prasidėsiąs naujas laikotarpis.

Laukiama dar vieno dekreto

Paskelbus naują spaudos dekretą, tuo pačiu metu laikraščiuose pasirodė žinių, kad netrukus bus paskelbtas dar vienas labai svarbus dekretas.

Naujas dekretas, kaip jau dabar spaudoje rašoma, bus paskirtas valstybės saugumo reikalams. Tačiau kol kas nieko plačiau apie naują dekretą dar nerašoma.

Vokiečiai skverbiasi Čekoslovakijon

Šiomis dienomis tarp Vokietijos ir Čekoslovakijos pasirašyta svarbi sutartis, būtent: čekai leidžia vokiečiams išvesti autostradą tarp Brėslau ir Vienos ir kanalą tarp Oderio ir Dunojaus; autostrada ir kanalas eisią per Čekoslovakijos teritoriją. Autostradą ir kanalą statysią vokiečiai savo lėšomis ir būsią Vokietijos nuosavybė. Autostrada bus aptverta tvora, ja laisvai galėsią važinėti vokiečiai ir čekai. Visus darbus atliks čekų darbininkai, bet po to administruos vokiečiai.

Šie keliai turės didelės reikšmės Vokietijai strateginiu ir prekybiniu atžvilgiais. Vokietija galės permesti savo karo pajėgas iš Silezijos Austrijon ir atgal, o taip pat galės trumpesniu keliu varyti prekybą tarp tų kraštų.

Vokietija, kaip matome, skverbiasi Čekoslovakijon ir ši nesipriešina. Tokiu Čekoslovakijos nuolaidumu nemažai stebisi kiti jos kaimynai, pamiršdami, kad jie daug prisidėjo prie atsiradimo buities, kurion yra dabar patekusi Čekoslovakija.

Kas toliau?

Pranešimas apie Lietuvos Lenkijos santykius

Šio mėn. 22 dieną daugelyje lenkų laikraščių buvo įdėtas šitoksai oficiališkas PAT agentūros pranešimas:

„Po Lenkijos ir Lietuvos vyriausybių pasikalbėjimų, abi vyriausybės pripažino, kad yra naudinga daryti itaką ta kryptimi, kad informacijos ir opinija, reiškiamos viešai spaudoje, per radiją ar kitu būdu vienoje valstybėje apie kitą valstybę, apie jos oficiališkas asmenybes, apie jos oficiališką vyriausybės veikimą, arba apskritai apie kitos valstybės įvykius ir gyvenimo sąlygas,—būtų objektyvios ir neturėtų nepalankių tendencijų.

Be to, abi vyriausybės priėjo išvados, kad reikalinga remti abiejose valstybėse savitarpio palankumo ir pasitikėjimo nuotaiką, kuri yra reikalinga **paskubinti išspręsti tuos klausimus, kurie galės interesuoti abi valstybes** ir reikalinga palengvinti gero abiejų valstybių sugyvenimo santykiams normuoti".

Skirtingu šriftu įdėtus žodžius pabraukė beveik visi lenkų laikraščiai; pabraukėme ir mes, norėdami atkreipti skaitytojų dėmesį į tai, kad dar norima išspręsti svarbius, abi valstybes liečiančius klausimus. Kokie tie klausimai yra, nežinome, bet, jei turima galvoje abiejų tautų geresnio sugyvenimo perspektyvas, tai į tą ateitį kelias eina pro Vilniaus krašto lietuvius.

Atsišaukimas į Klaipėdos lietuvius

Klaipėdos krašto lietuviškųjų organizacijų komitetas, įvertindamas rimtą padėtį krašte, šiomis dienomis paskelbė spaudoje į Klaipėdos krašto lietuvių visuomenę atsišaukimą, kurio svarbesnės mintys yra tokios:

„Kiekvieni Klaipėdos krašto Seimelio rinkimai sukelia visuomenėje nemažą įtempimą ir nerimą. Tokia padėtis duoda galimybės neatsakingiems ar piktos valios žmonėms sėti nesantaiką tarp atskirų visuomenės dalių. Ypatingai stengiamasi supiudyti jau 600 metų kaimynystėje gyvenančios lietuvių ir vokiečių tautos. Turime atminti, kad tos kaimynystės niekas ir niekados neįstengs pakeisti, kaip niekam ir niekados nepavyks išnaikinti lietuvių tautos ar sumindžioti jos šventų gyvybinių teisių, tūkstančiais metų gyvenant prie jūros, turėti savą pajūrį. Todėl kiekvieno lietuvio pareiga, kietai stovint savo tautos ir valstybės teisių sargyboje, elgtis taip, kad santykiai su mūsų didžiuoju kaimynu, su vokiečių tauta, su vietos vokiečiais, negestų, o eitų geryn. Tie santykiai neturi sugesti ir per rinkimus, šį didelį nuotaikų ir sugyvenimo bandymą.

Taip, lietuviai, jums kartais pasitaiko išgirsti nesmagių grasinimų ir negražių pravardžiojimų. Yra buvę atsitikimų, kad ne vienas lietuvių buvo įžeistas pačiu skaudžiausiu būdu, kokiam kultūringos kalbos nė pavadinimų neturi. Bet ir skaudžiausiais atsitikimais išlaikykite, pliečiai, lietuviui įprastą kilnią ramybę.

Kiekvienu ir pikčiausiu atsitikimu, lietuvis turi išlaikyti savo šaltą protą, nes jo geriausias ginklas ne jo smarki kumštis, o dažnai viską nuginkluojantis kultūringumas, susivaldymas. Kumštį reikia taupyti, jei jo kada tikrai prireiks stvertis ginklo kraštui ginti. Šiaip neapgalvotai pavartota kumštis gali kam žalos padaryti ar net gyvybę atimti ir visą kraštą į rimtus nesmagumus įvelti. Atsiminkim, kad yra žmonių, kurie to tik laukia.

Vieną turime visi giliai galvon įsidėti:

Kiekvienas lietuvis yra atsakingas ne tik prieš save, bet ir prieš visą tautą ir jos ateitį. Todėl ir kiekvienas mūsų turime elgtis taip, kad tai išeitų tautos, krašto ir valstybės naudai ir gerovei.

Stovėkime visi lietuviai kietai, tvirtai ir ramiai kaip vienas vyras petys į petį ir laikykimės ramumo, didžiausios rimties ir kultūringo susivaldymo. Parodykime, kad nedovanai nešiojame kilnų ir garbingą lietuvių vardą.

Nauja Anglijos politika

Paskutiniu metu spaudoje vis daugiau rašoma apie naują Anglijos politinį kursą. Anglai, bijodami vokiečių per didelio įsigalėjimo, ne tik skubinasi kuo daugiau pasigaminti ginklų ir padidinti kariuomenę, bet imasi ir kitų priemonių, kad tik kuo ilgiau išlaikius kolonijas. Neseniai premjeras Čemberlenas pareiškė, kad varomus iš Vokietijos žydus galima apgyvendinti buvusiose Vokietijos kolonijose. Toksai pareiškimas ypač nepatiko vokiečiams, kurie reikalauja grąžinti kolonijas, bet nenori, kad su jomis kartu gautų ir savo žydus.

Aišku, kad toksai Čemberleno pasiūlymas gali ir pasilikti tik pasiūlymu, bet užtat įtraukimas į politinį gyvenimą visų Anglijos karaliaus šeimos narių yra įsidėmėtinas reiškinys. Pavyzdžiui, jauniausias Anglijos karaliaus brolis skiriamas Australijos gubernatoriumi, kitas brolis Indijos vicekaraliumi. Šias pareigas iki šiol ėjo ne karališkos šeimos nariai.

Be to, netrukus į Angliją sugrįš buvęs karalius Edvardas VIII, kuris dėl Simpsonienės buvo atsisakęs karaliaus sosto. Dabar su šeima susitaikė ir su savo žmona grįžta į Angliją, kur dalyvaus politiniame gyvenime.

Iš to matyt, kad Anglijos vienybė yra pašlijusi ir jai palaikyti mobilizuojama visa karališka šeima.

Apie ką bus kalbama Paryžiuje

Vienas įtakingų anglų laikraščių „Sunday Times" paskelbė savo diplomatinio redaktoriaus straipsnį, kuriame plačiai rašoma apie šią savaitę Paryžiuje prasidedančius anglų prancūzų pasitarimus. Laikraštis, visų pirma pažymi, kad ryšium su Vokietijos antisemitinėmis priemonėmis tikėtis artimiausiu laiku derybų tarp Prancūzijos ir Vokietijos nesą įmanoma.

Toliau straipsnyje tvirtinama, kad Čemberleno ir Halifakso atsilankymo Paryžiuje proga, visų pirma, bus svarstomi krašto apsaugos, strateginiai, kariniai, karo laivyno ir oro laivyno klausimai šviesoje tos padėties, kuri yra susidarius po Miuncheno susitarimo. Antroje vietoje bus svarstoma padėtis Ispanijoje, ypač Italijos reikalavimai, kad už italų prancūzų susitarimą Prancūzija pasižadėtų nesiimti jokių žygių užkirsti kelią generolo Franko pergalei. Paliau, trečias svarbesnis pasitarimų punktas bus ekonominiai klausimai ir Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos bendras laikymasis Tolimųjų Rytų įvykių atžvilgiu.

Minėto laikraščio diplomatinis redaktorius priduria, kad Paryžiaus pasitarimų proga Vokietijos pretensijos į kolonijas, greičiausiai, nebus svarstomos. Tatai patvirtina ir Prancūzijos ministerio pirmininko Daladiero pareiškimas, kad Prancūzija vesti bet kokias derybas dėl savo kolonialinių teritorijų perleidimo nė nemananti.

O vistik Paryžius nori kalbėti su Berlynu

Vokietijos prestižas Pracūzijoje šiuo metu yra labai didelis, nors dauguma prancūzų anaiptol nemano, kad Prancūzija jau neatsigriebs kaip didžioji ir pirmaeilė Europos valstybė, galinti su Vokietija kalbėti kaip visai lygus su su lygiu net ir karinio pajėgumo srityje. Prancūzų patriotizmas atsigauna, jų pasiryžimas nepasiduoti Europos politikos reikaluose vis tvirtėja ir tvirtėja. Tik vidaus politikos sunkumai, kurie dar nėra nugalėti ne vieną pripildo abejonėmis.

Kaip ten būtų, šiuo metu Paryžiuje yra didelis noras pagerinti santykius su Berlynu. Čia ypač apgailėstaujama, kad vokiečių griežtai antisemtinis kursas paskutinėmis dienomis prancūzams pasunkina atmosferą. Bet vis dėlto prancūzai mažiau užpuldinėja vokiečius už jų antisemitizmą, negu anglosaksų kraštai — Amerika ir Anglija.

Visa problema dabar glūdi klausime, kaip suderinti Vokietijos hegemonijos vaidmenį Europoje su Prancūzijos hegemonija, prie kurios ji po karo buvo pripratusi.

Vokiečiai gi dabar jau mano, kad jų eilė yra atėjusi tą hegemoniją palaikyti.

* * *

Kanditatų sąrašų sudarymas

Jau buvo minėta, kad jeigu seniūnija padalinta į rinkimų apygardas, tai nemažiau kaip 10 kiekvienos apygardos rinkikų (kurie turi teisę rinkti — balsuoti) gali statyti kandidatus į seniūnijų tarybininkus. Jeigu seniūnija į rinkimų apygardas nepadalyta, tada nemažiau kaip 10 tos seniūnijos rinkikų stato kandidatus. Buvo taip pat minėta, kad sąraše turi būti įrašyta kandidatai į tarybininkus ir jų padėjėjai, nežymint, kurie laikomi kandidatais į tarybininkus ir kurie jų padėjėjai. Po kandidatų sąrašu naudinga pasirašyti daugiau negu 10 rinkikų, nes rinkimų komisija kartais gali kai kuriuos pasirašiusius išbraukti. Pavyzdžiui, sąrašą įteikus, komisija gali surasti, kad kuris nors iš 10-ties pasirašiusių neturi teisės rinkti. Tada jo parašą išbraukia ir tokiu būdu lieka mažiau negu 10 parašų. Tada dėl to gali atmesti visą kandidatų sąrašą, o geriausiu atveju jeigu dar yra laiko, reikalauti, kad išbrauktojo vieton pasirašytų turįs teisę rinkti. Todėl norint šių keblumų išvengti, reikia surinkti bent apie 15 parašų.

Jeigu kuris nors po kandidatų sąrašu pasirašęs pirmame rinkikų sąraše buvo įrašytas, bet vėliau, po reklamacijų galutiniame sąraše jau išbrauktas, tai šio parašas po kandidatų sąrašu negali būti išbrauktas, nežiūrint, kad jis balsuoti negalės. O jeigu rinkikas pirmame rinkikų sąraše nebuvo įrašytas, bet po reklamacijų komisija jį įrašė, tai jis turi teisę pasirašyti po kandidatų sąrašu.

Rinkikas turi teisę pasirašyti tik vieną kandidatų sąrašą.

Vadinasi, jeigu apygardoje bei nepadalytoje į apygardas seniūnijoje statomi keli kandidatų sąrašai, tai tas pats rinkikas gali pasirašyti tiktai vieną kandidatų sąrašą. O jeigu jis pasirašys kelius sąrašus, tai jo parašas bus užskaitytas tiktai viename ir tame sąraše, kuris anksčiausiai įteiktas, o iš kitų sąrašų bus išbrauktas.

Jeigu kanditatų sąrašą pasirašo rinkikas, kuris jau nebus iš rinkikų sąrašo išbrauktas, o vėliau savo parašą po kandidatų sąrašu norės išbraukti, tai tas neturės jokios reikšmės. Jo parašas vis tiek bus skaitomas. Panašiai yra ir su kandidatais į tarybininkus.

Kandiduoti galima tiktai vienoje apygardoje.

Kai seniūnija esti padalinta į kelias rinkimų apygardos, tai tas pats asmuo gali kandiduoti tiktai vienoje apygardoje. Žinoma, jeigu seniūnija nepadalinta į apygardas, tai tada kandiduoti galima tik toje seniūnijoje, kurioje gyveni, kurioje įrašytas į rinkikų sąrašą. Toje pačioje apygardoje tas pats asmuo gali būti kandidatu keliuose tos apygardos sąrašuose. O jeigu kandidatas nori kandiduoti kitoje apygardoje, negu jis gyvena, tada jo kandidatūra turi remti tos apygardos rinkikai, kurioje jis kandiduoja. Vadinasi, pasirašyti po sąrašu privalo tos apygardos rinkikai, kurioje kandiduoja.

Jeigu kuris nors kandidatas norėtų savo kandidatūrą iš sąrašo išbraukti, tai nevėliau kaip 9 dieną prieš rinkimus. Tada rinkimų komisija turi pašaukti to sąrašo įgaliotinį, kad jis vietoje šio duotų kitą kandidatą. O jeigu kandidatas norėtų išsibraukti vėliau, tai jo atsisakymas nebus priimtas. Jeigu jį per balsavimą išrinks, tai jis tada galės atsisakyti, o vietoje jo įeis pavaduotojas.

Jeigu apygardoje arba seniūnijoje, nepadalytoje į apygardas, įteikiamas tiktai vienas kandidatų sąrašas, tai balsavimų nedaroma ir tada tame sąraše surašyti kandidatai be balsavimo skaitomi išrinkti.

Šiuo atveju pusė sąraše surašytų kandidatų, būtent pirmieji, laikomi tarybininkais, o antra pusė lieka jų padėjėjais. Dėl to kur seniūnija arba apygarda sudaryta vien iš lietuvių, visuomet reikia sudaryti tiktai vieną sąrašą. Tada nereikės balsuoti ir vargti dėl įvairių formalumų. Tačiau jeigu kas nors iš pasalų sudarytų pusiau slaptomis daugumai nepatikimų kandidatų sąrašą, tada tuojau reikia sudaryti antrą sąrašą, kuriame būtų išstatyti daugumos rinkikų patikimi kandidatai.

Sudarius kandidatų sąrašą, visais reikalais rūpinasi to sąrašo įgaliotinis. Jis kviečiamas įvairių pataisų padaryti, trūkumus pašalinti, jam leidžiama pakeitimai daryti ir t.t. Dėl to sąrašo įgaliotinis turi būti žmogus sumanus, išmintingas ir drąsus. Jis neprivalo žioplinėti ir gailėtis laiko nueiti komisijos butan ir ten ginti savo sąrašo reikalus. Jis turi budėti ir balsavimų metu, kad nebūtų daromi koki nors netikslumai. Pastebėjęs neteisėtumus ar netikslumus, visa rašo į protokolą, kuris surašomas tuojau po balsavimų. Įgaliotinis turi gerai žinoti rinkimų tvarką, įstatymą apie rinkimus ir vidaus reikalų ministerio išleistus tuo reikalu parėdymus ir instrukcijas.

Jeigu rinkikai pasirašę kandidatų sąraše nenurodo, ką jie pasirinko savo sąrašo įgaliotiniu paskiria pirmąjį po sąrašu pasirašiusį rinkiką. Geriausia būtų, jeigu įgaliotiniais rinkikai paskirtų inteligentus lietuvius, kurie turi teisę dalyvauti rinkimuose.

Čia dar tenka priminti, kad kandidatai statomi 18, 19 ir 20 dieną rinkimus neviešai paskelbus arba, kitaip tariant, vieną dieną praleidus po viešojo rinkimų paskelbimo per 3 dienas. O galutini, rinkimų komisijų priimti kandidatų, sąrašai skelbiami 28 dieną rinkimus neviešai paskelbus. Dėl to per 10 dienų įgaliotiniai turi uoliai eiti savo pareigas, kad jų sąrašai nebūtų atmesti.

J.

Latvija džiaugiasi Lietuvos
PAŽANGA

Šio. mėn. 19 d. Latvijos viešųjų reikalų ministeris p. Beržinš, kuris kaip oficialus Latvijos vyriausybės atstovas buvo atvykęs į Kauną Latvijos nepriklausomybės 20 metų minėjimo proga, prieš išvykdamas bent trumpam laikui priėmė Kauno spaudos atstovus, su kuriais pasidalino savo patirtais Lietuvoje įspūdžiais.

— Būdama Lietuvoje, patyriau didelį draugiškumą Latvijai tiek iš Lietuvos vyriausybės, tiek ir iš visuomenės. Su dideliu džiaugsmu turiu konstatuoti, kad abiejų broliškų tautų ir valstybių santykiai darosi vis glaudesni. Negaliu nutylėti ir tos pažangos, kurią dabar matau. Lietuvoje esu buvęs prieš dešimtį metų, todėl antrą kartą atsilankęs Latvijos šventės proga konstatavau, kad per tuos dešimtį metų ir Kaunas ir visa Lietuva yra padariusi milžinišką pažangą visose srityse. Tokia savo kaimyninės valstybės ir tautos pažanga Latvija nuoširdžiai džiaugiasi.

— Kaip žiūrite, pone ministeri į tolimesnį kultūrinį abiejų tautų bendradarbiavimą?

— Abiejų valstybių ir tautų santykiai visada buvo geri. Aš tačiau turiu pažymėti, kad mes norime su Lietuva visose srityse geriausių santykių. Ir tai noras ne vien vadovaujančių asmenų, bet visos latvių tautos. Tokiam santykių vystymuisi jokių kliūčių aš nematau, tačiau turiu pažymėti, kad vien sentimento neužtenka; reikia toje plotmėje daug ir nuosekliai dirbti. Tik per bendrą darbą santykiai gali išaugti į tikrai brolišką abiejų tautų bendravimą.

Anglija ir Italija

Viduržemio jūroje susikerta dviejų Europos didžvalstybių, Anglijos ir Italijos interesai. Supranta tai abidvi pusės. Todėl vieni ir kiti visuomet stengiasi palaikyti kuo glaudžiausius santykius ir sutvarkyti savo interesus taip, kad vieni kitiems netrukdytų.

Musolinis vienoje savo kalbų išsireiškė, kad Viduržemio jūra yra anglams tik „via“ (kelias), o italams „vita“ (gyvenimas). Tuo savo trumpu pasakymu jis apibūdino abiejų valstybių interesus Viduržemio jūroje. Anglija, kaip žinia, yra kolonialinė valstybė, kurioje saulė niekuomet nenusileidžia. Bet svarbiausia Anglijos kolonija, visų kolonijų perlas, tai turtingos Indijos ir derlingasis Egiptas (dabar jau nepriklausoma valstybė, bet ekonomiškai vis dar susirišusi su Anglija). O kelias į Indijas eina ne pro kur kitur, bet pro Gibraltarą, visą Viduržemio jūrą, Sueso kanalą ir Raudonąją jūrą. Tos susisiekimo arterijos laikymas savo rankose yra gyvybinis Anglijos interesas, be kurio nustotų ji savo geriausių žemių. Nuo senų laikų (XIX amž. vidurio, kai buvo iškastas Sueso kanalas) buvo ji anglų valdžioje. Gibraltaras ir Malta yra punktai, kurie gina to kelio neliečiamybę.

Tai nepatiko ir negalėjo patikti Musoliniui, nes Viduržemio jūra Italijai taip pat yra gyvybė. Jos pakraščiuose guli Libija, turtinga kolonija šiaurinės Afrikos krantuose, ji visa yra uždaryta toje jūroje, nes vieninteliai iš jos išėjimai, Gibraltaras ir Sueso kanalas priklauso Anglijai. Norėdama atsipalaiduoti nuo tos anglų „globos“, Italija stengiasi įsigalėti Ispanijoje ir nors iš dalies paraližuoti Anglijos judesius.

Ilgus metus ta rivalizacija ėjo taikingu būdu ir neprivesdavo prie jokių incidentų bei nesusipratimų. Bet kai Italija su ginklu rankoje pradėjo realizuoti savo teriteritorinius ir kolonialinius reikalavimus (Abisinijos užkariavimas), pradėjo įsigalėti Viduržemio jūroje ir skelbti šūkį „mare nostrum“ (mūsų jūra)*), tai aiškiai pradėjo grėsti arglų imperialiniams interesams ir jų įtakai Viduržemio jūroje. Negalėdama to pakęsti ir Anglija ėmėsi visų galimų priemonių ir bendrai su kitomis valstybėmis pavartojo prieš italus sankcijas. Tokia padėtis tęsėsi per visą italų - abisinų karą ir nuolat grėsė italų - anglų karu. Pasibaigus Italijos kovoms su Abisinija, kai beveik visos Europos valstybės sutvarkė savo santykius su Italija, pripažindamos Abisinijos užgrobimą, anglų politikai irgi pasiryžo sureguliuoti savo santykius su Italija, juo labiau, kad ji, prarijusi milžinišką Abisiniją, turėjo ją tinkamai suvirškinti ir reikalinga buvo tam tikslui didelių kapitalų ir kreditų, kuriuos visuomet galima rasti pas anglus. Esant tokioms patogioms susitarimui sąlygoms, pradėta tarp abiejų valstybių derybos, kurios privedė prie anglų - italų pakto. (Paktas pasirašytas IV-16, bet įgyvendintas tik po 7 mėn. tai yra šio mėn. 16 d.)

Pakto reikšmė labai didelė. Jis žymiai sutvirtina taiką toje Europos dalyje, kurios sukeldavo ir gali sukelti nesusipratimų.

Paktas turi 1 protokolą, 8 aneksus ir 6 notas. Italija tarp kitko pripažįsta dabartinę padėtį Viduržemio jūroje, atsižadėdama „mare nostrum“ ir savo planų Ispanijoje. Paskiros pakto dalys liečia Artimųjų Rytų klausimus, tvirtoves Viduržemio jūroje, rytinių Afrikos teritorijų, Sueso kanalo, kariuomenes sumažinimo Libijoje klausimus, anglų-egiptiečių kontrolę ties Tano ežeru, ir priešingą radijo propagandą. Kai kurie pakto punktai, kaip Libijos garnizonų sumažinimas ir propagandos sulaikymas yra faktiškai jau įvykdyti. Vienas punktų skelbia, kad paktas tada bus įgyvendintas, kai Italija pasitrauks iš karo Ispanijoje, o Anglija pripažins Italijos imperiją. Italai pasirašinėdami paktą tikėjosi, kad gen. Franko greitu laiku laimės ir nebus jokių kliūčių pakto įgyvendinimui. Tačiau tam galutiniam laimėjimui nesiartinant, negalėjo jis būti surealizuotas. Bet po paskutiniųjų dienų sukrėtimų ir Miuncheno konferencijos, kai Musolinis asmeniškai prižadėjo Čemberlenui pasitraukti iš Ispanijos ir padarė tam tikslui pirmus žingsnius, simboliškai atšaukdamas 10.000 italų legioninkų, anglų-italų santykiai įėjo į naują stadiją.

Ar paktas prisidės prie didesnio taikos įsitvirtinimo Europoje, sunku dabar sakyti. Bet pats faktas. jog pasibaigė ilgi italų-anglų ginčai ir nesusipratimai jau gali teigiamai veikti ir tarptautinius Europos valstybių santykius. *Bd.*

---

*) Šūkis paimtas iš senovės romėnų istorijos, kada visi Viduržemio jūros pakraščiai buvo jų valdžioje ir sudare galingą Romos Imperiją.

DRAS MARTYNAS YČAS. 23)

ATSIMINIMAI

Nepriklausomybės keliais

Sustota ties kan. Prapuolenio asmeniu. Geresnio ir tinkamesnio tam reikalui kandidato nė ieškoti nereikėjo. Jo kvalifikacijoms lygaus Lietuvoje neturėta. Sumanyta reikalingas lėšas surinkti aukomis. Kan. Prapuolenis sutiko važiuoti į Romą, bet nesutiko, kad jo aprūpinimas būtų aukomis paremtas. Tas dalykas netikras. Reikia ieškoti kitų šaltinių. Kaip tik tuo metu pasiliuosuoja Romoje Šv. Stanislovo bažnyčios, esančios rusų atstovybės žinioje ir jos iš dalies išlaikomos, rektoriaus vieta. Kanauninkas gavo paskyrimą tai vietai. 1914 metų pavasarį kan. K. Prapuolenis važiuoja į Romą, kaipo pirmutinis neoficialus lietuvių visuomenės ir tautos atstovas.

Romoje, atsargiai panaudodamas savo gabumus, jis atlieka didelį tautos darbą. Čia jam tenka grumtis su mūsų priešininkais, aiškinti Lietuvos bažnyčios reikalus, ginti mūsų tautos teises, išdirbti santykius, surasti mūsų užtarėjus, įkvėpti jiems mūsų tautai simpatijas ir suardyti suraizgytus supintus intrigų ir visokių melagysčių tinklus.

Jis, nesigailėdamas energijos, triūso ir savo nervų, dirba sunkų ir nedėkingą darbą. Jis neleidžia veltui laiko: jau nebejaunas būdamas, Romoje išmoksta italų kalbą, išmoksta ją taip gerai, kad savo stilium net stebina pačius italus.

Uoliai lanko Vatikano biblioteką, rausiasi archyvuose, rinkdamas šaltinius Lietuvos istorijai. Jis atliko didelį darbą. Nukopijavo retus dokumentus, atpasakojo daug faktų. Jų susidarė didelė dėžė, kari, deja, jam į Lietuvą grįžtant dingo. Tas turtas su jo paties atsiminimų užrašais niekad šviesos nebematys.

Užeina karo audra. Iškyla mūsų politiniai reikalai. Žmonių, kurie galėtų tinkamai nušviesti mūsų politines aspiracijas, kurie sugebėtų nušviesti mūsų tautos savitumą, užsieniuose buvo labai maža. Ir štai kan. K. Prapuolenis pats savaime virsta neoficialiu atstovu. Jis organizuoja propagandą, intensyviai rašinėja italų laikraščiams, skiepydamas jiems supratimą ir užuojautą okupuotai ir nelaimingai lietuvių tautai.

Aš jį susitikau Romoje 1916 metų vasarą, lankydamas Italiją, kaipo rusų parlamento delegacijos narys. Sutinku jį aukštose diplomatų sferose, laikomą didelėje pagarboje ir dirbantį didelį darbą. Jis džiaugės ir džiaugsmo ašaros vilgė jo skruostus, kai mes susitikome šiame amžiname mieste ir kėlėme drauge Lietuvos reikalus. Jis sekė kiekvieną mano žygį ir gausiai rėmė savo patarimais.

Mano kelionės draugams, V. Dumos atstovui F. Račkauskui ir V. Tarybos nariui grafui Vielepolskiui trukdant surasti būdų išgauti man audienciją pas popiežių, kan. Prapuolenis, kol audienciją išgavome, labai krimtosi.

Išgavus man audienciją pas popiežių, jis mane lydėjo iki Vatikano vartų, teikė patarimų, kaip ir ką reikia popiežiui sakyti. Jis išvertė į italų kalbą mano memorandumą popiežiui lietuvių dienai katalikų bažnyčiose išgauti. Paskui didžiai džiaugėsi, kai man audiencija puikiai pasisakė.

Vėliau jis visą karą dirbo tą didelį darbą, kuris vedė mūsų tautą prie nepriklausomybės. Matome mes jį dalyvaujant politiniuose pasitarimuose ir lietuvių konferencijoje Berne.

Kai Lietuvos nepriklausomybė jau buvo iškovota, kan. Prapuolenis gauna paskyrimą neoficialiu atstovu. Jis man, dar Paryžiuje būnant, 1919 m. rašo laišką, kad aš išaiškinčiau mūsų vyriausybei, jog prie Vatikano negalima skirti kunigo, nes kunigas turi laikytis subordinacijos, jis yra tik prastas kareivis kardinolo akyse.

— Argi gali paprastas feldfebelis atstovauti kieno nors interesus pas generolą? — baigia jis laišką.

Kan. K. Prapuolenis grįžo į Lietuvą. Čia jam buvo pavestos sunkios ir painios pareigos vidaus reikalų ministerijoje vadovauti tikybų departamentui. Čia mums nuolat teko susitikti beorganizuojant evangelikų-reformatų tikybines įstaigas.

Jis su dideliu atsidėjimu ir objektyvumu tuos reikalus gvildeno ir sprendė. Kaipo politikas, jis veikė nežiūrėdamas jokių partijų, nors visą amžių jo pažiūros sutapdavo su tautininkų nusistatymu. Jam rūpėjo visos tautos reikalai. Jis visuomet pabrėždavo šį savo nusistatymą ir labai apgailestaudavo, kad mūsų valstybės vyrai tarp savęs vaidijasi. Nusiskųsdavo, kad mūsų žmonės nepasiruošę lenda į pirmąsias vietas, nepagerbia, neretai net atstumia nuo tautos ir valstybės darbo prityrusius vyrus.

Jis tautos reikalus aukščiau viso ko statė, mylėjo savo kraštą, mylėjo žmones ir nuoširdžiai dirbo jų naudai, jų kultūrai.

Jau antrą kartą rusų ministerijos įgaliotinis prašė man šv. Tėvo audiencijos. Pirmą kartą buvo pasakyta, kad jau užimtas ir negalįs man audiencijos skirti. Labai nustebome. Aš turėjau vyskupo Karevičiaus laišką, rekomenduojantį mane kardinolui Gasparri. Tame laiške buvau taip išgirtas, kaipo reformatas... Buvo pasakyta, kad nors aš kalvinas, bet labai gerai atstovauju Dumoje lietuvių katalikų reikalus ir, Dievo duok, kad būtų daugiau tokių katalikų, kaip reformatas Yčas. Labai diplomatiškai dar buvo nurodyta, kad Lietuva, kaip ir Lenkija, yra daug nukentėjusi nuo karo ir kad lietuviams esą reikalinga pašalpa.

Dar iš vakaro rusų ministerijos įgaliotinis buvo įteikęs laišką monsignorui Tedeschini, kad šis įduotų jį kardinolui Gasparri. Atsakymas buvo gautas labai greitai. Man ir grafui Olsufjevui audiencija buvo pažadėta skyrium. Bilietai pažadėta atsiųsti iš vakaro. Tačiau, vakarui atėjus, bilieto nesulaukiau. Vėlai vakare iš Vatikano buvo patelefonuota įgaliotiniui, kad šv. Tėvas jau buvo savo laiką išskirstęs ir negalįs manęs priimti.

— Ką gi daryti, — sakau. — Palauksiu dar vieną dieną, t. y. gal birželio 10 d. priims.

Bandome dar kartą. Dabar pasiuntė laišką von Bokas. Apie 5 valandą gautas atsakymas, kad šv. Tėvas vėl užimtas ir negalįs manęs priimti.

Susidarė labai kebli situacija. Bokas sako, kad čia reikią siūlo galo ieškoti intrygose. Girdi, lenkai taip pasukę visą dalyką, kad nei mano laiškas, nei Boko raštas nepriėję, kur reikia. Svarstome, kas čia daryti. Išvažiuoti man iš Romos, negavus pas popiežių audiencijos, būtų labai didelis smūgis ir Lietuvai ir man, kaipo atstovui. Juoktųsi lenkai, o lietuviai manytų, kad popiežius manęs nepriėmęs dėl tikybos skirtumo. Taigi nusileisti nenorėjau.

(B. d.)

KULTŪRINĖS ŽINIOS

Mūsų pavardės ir jų praeitis

Šių dienų mūsų korespondentai dažnai parašo iš kaimo apie pavardžių keitimo maniją.

Kunigas, valdininkas, mokytojas ir kiekvienas, kas tiktai jaučiasi turįs jėgos „kirpti", karpo politinėmis žirklėmis pavardes ūkininkui, inteligentui ir bet kuriam kitam žmogui. Už tą darbą ne vienam tenka dažnai primokėti po penkiasdešimt zlotų ir daugiau. Už svetimos nuosavybės karpymą tenka kai kada atsidurti teisme, arba siųsti skundą į pačias aukštybes, kurios paprastai skundo negirdi. Tokia manija sergama dabar daug kur. Neseniai atėjo žinia, kad vokiečiai Tilžės apylinkėse ir kitur pakeitę visą septynetą šimtų tikriausių gražiausių lietuviškų vietovardžių vokiškais. Tą patį daro, žinoma, ir su pavardėmis. Naikina istoriją, keičia praeities veidą, nors kultūringi žodžiais, bet nekultūringi darbais. Lietuvių tautos rytinė ir vakarinė dalis šiandie turi vargo gyventi vietų ir žmonių tikrųjų vardų marinimo laikotarpį. Prieš Didįjį karą taip buvo visur Lietuvoje. Bet nepriklausomybę iškovojus, imta daryti sugadintųjų vardų bei pavardžių pagrindinė revizija. Šių metų „Gimtosios Kalbos" aštuntame sąsiuvinyje yra straipsnelis, perspausdintas iš 444 „Lietuvos Aido" numerio apie tai, kaip septynioliktame ir aštuonioliktame amžiuje buvo keičiamos mūsų pavardės. Straipsnio autorius P. Veblaitis, remdamasis archyvine medžiaga, rašo:

„Kauno parapijos bažnyčioje 1698 metais gegužės 16 dieną pakrikštytas Jonas *Meškelaitis*, sūnus Juozo ir Elžbietos Mackevičaitės (motinos pavardė užrašyta lietuviškai „Mackewiczaycia"), o jo brolis Juozas, tų pačių tėvų sūnus, 1704 metais gruodžio 13 dieną užrašytas jau *Nedzwiecki*, o motina „Mackiewiczówna".

Utenos bažnyčios metrikuose apie XVIII amž. vidurį vėl *Milius* virsta *Kochanskiu*. Panašiu būdu *Kiškiai* pavirto į *Zajančkauskus*, *Strazdai* į *Drazdauskus*, *Kiaunės* į *Kunickius*, *Paukščiai* į *Ptašinskus*, *Gaidžiai* į *Petuchauskus* ir t. t. Bet dažniau lietuviškoms pavardėms būdavo prikergiamos tik svetimos priesagos. Pvz., Vandžiogalos bažnyčioje 1703 m. pakrikštyta Ona *Skrebytė*, o jos brolis Juozas 1706 metais jau užrašytas *Skrebickiu*. Įdomu, kad metrikų rašytojų pakeistos pavardės labai dažnai nė neprigyja. Žmonės vėliau rašosi vėl lietuviškomis pavardėmis. Taip *Wałągowicz* grįžta į *Volungę*, o *Żalewicz* į *Žalį*.

Senuosiuose dvarų ir bažnyčių inventoriuose dažnai prie baudžiauninko krikšto vardo randame prirašytą *kowal* (=kalvis). Paskui iš to lenkiško amato pavadinimo atsirado jau *Kavolių, Kavaliauskų* pavardės.

Viekšnių bažnyčios 1677 m. inventoriuje vėl yra baudžiauninkas *kotlarz* (=lietuviškai *katilius*, katilų dirbėjas, taisytojas). Iš čia kilo ir *Kotleriai, Katlioriai, Kotležanskai*. Apskritai XVIII amž. visų bažnyčių metrikuose pastebimas smarkesnis pavardžių keitimo periodas.

Mūsų pavardžių rašymas tada priklausydavo stačiai nuo metrikų rašytojų, nuo to, kiek jie būdavo atsidavę lenkinimo tendencijai".

Lietuvos valstybėje dabar, kaip žinome, atlietuvinamos pavardės. Savo metu iškeltas pavardžių atlietuvinimo sumanymas buvo sukėlęs daug ginčų. Tačiau iš to, kas čia šiame straipsnelyje parašyta, rodos, turi būti aišku, kad anksčiau ar vėliau pagadinti dalykai taisytini. Žmonės kiekvieną daiktą paprastai vadina tikruoju jo vardu. To reikalauja žmogaus sveikas protas ir logika. Būtų juokinga ir keista, kad vokietis įvairių daiktų pavadinimus imtų reikšti rusiškai, rusas vokiškai, o lenkas lietuviškai. Taip pat keista, kai lietuvis vadinamas nelietuviškai. Bet, aišku, senovėje visi lietuviai vadinosi lietuviškai. Tai rodo viena kita ištraukėlė, iš bažnyčios archyvų paimta ir čia atspausdinta. Mūsų gyvenimas senovės dokumentų ištraukas tik patvirtina. Juk ir mes turime meisterių, kurie Saldžius padaro Słodkievičiais, o klebonai Raupeliai iš kailio neriasi versdami lietuvius tikrais perkrikštais.

V. M.

V. KUOLAITIS

Jaunystės veliavą iškėlę

Neverk, brolau, neverk, sesute,
kad krinta lapai vysta gėlės,
Mes turim vis ryžtingi būti
Jaunatvės vėliavą iškėlę.

Mes drąsiai ženkim į rytojų,
Kuris mums naują dieną žada,
Mums kelio nieks nebepastoja,
Mus naujos viltys laimėn veda.

Išeikim į platų lauką,
Kur gaubia mėlyną padangę.
Ir ten mūs' rankų darbo laukia
velėnomis dirvos prisidengę.

Su pergalės šypsniu saulėtu
Pasieksim kilnųjį troškimą,
Lai jūros nendrę vėtros mėto,
Lai menką bailį baimė ima.

Įtartinas darbas

Kaip atrodys „Lietuvių Poezijos Antologija" lenkiškai

Tikrai netgi nežinia, ar rengiama mūsų poezijos antologija lenkiškai taip bus pavadinta. Pavadinimas betgi nesvarbu; daug svarbiau pažymėti tai, kad tokia antologija rengiama ir gal net netrukus išeis iš spaudos.

Savo metu nedidelę mūsų poezijos antologiją lenkiškai išleido dabartinis žurnalo „Ziemia Lidzka" redaktorius p. Vl. Abramavičius, kurio antologijai daug kas buvo prikišama. Podraug buvo pažymėta, kad lietuvių poezijos antologijos klausimas ir toliau lieka atviras. Netrukus tai vienur, tai kitur buvo pasirodžiusių žinių, kad didelę, pilnutėlę lietuvių poezijos antologiją lenkiškai ruošianti spaudai p. Julija Kairiūkštienė. Kodėl ne! Tokios antologijos paruošimas ir išleidimas būtų didelis kultūrinis darbas, kuriuo būtų patarnauta abiem pusėm. Tačiau jau pirmosioms spaudoje žinioms pasirodžius, vertėjos asmuo sudarė tam tikrų pastabų. Pirmoji ir svarbiausioji buvo ta, kad J. Kairiūkštienė *nemoka lietuviškai*. Tiesa, vieno kito manymu, mokėjimas lietuvių kalbos nebūtinas, nes, girdi, ir rusų poetas Žukovskis nemokėjo graikiškai, o „Ilijadę" ir „Odisėją" labai gražiai išvertė į rusų kalbą. Mat, poetui esą svarbu turėti tik tikslus vertimas, o poetinę formą jis jau mokės pritaikinti.

Gal ir taip. Bet teisinant p. J. Kairiūkštienės pasiimtąjį darbą buvo pamirštos dvi aplinkybės. 1) Negalima lyginti abiejų poetų talentų ir 2) Ten turėta reikalo su dviem žinomom poemom, o čia reikėjo iš daugelio poetų pasirinkti kas vertingiau, meniškiau. Tačiau kaip galima padaryti atranką, jeigu nemokama lietuviškai, jeigu vertėjai lietuvių literatūra iki šiol buvo terra incognita.

Ir todėl nenuostabu, kad pasirodžius žiniai apie baigiamą spausdinti lietuvių poezijos antologiją lenkiškai ir, kad būsią įdėta 70 poetų eilėraščiai, žurnalas „*Dienovidis*" visai teisingai pastebi:

„Deja, su apgailestavimu tenka minėti šį faktą, išgirdus sąraše dalyvaujančių „poetų" vardų virtinę. Joje prigrūsta daugybė net tokių asmenų, kurie su poezija seniai atsisveikino ir šiandieną gal būt gėdysi kadaise tokiems niekams tik popierių gadinę. Surinkta visa eilė ir iš jaunų žmonių dar dabar popierių tebegadinančių. Nenorėdami minėti čia tų asmenų, kurių „poeziją" mūsų kritika tinkamai jau anksčiau įvertino, vis dėlto turime stebėtis tokiuo ponios vertėjos gestu, kuri užsimanė lenkų literatūriškąją visuomenę pavaišinti paskutiniais lietuvių šlamštais".

Ne tai, žinoma, svarbu, kad lietuvių poezijoje esama šlamšto, kurio pasitaiko ir visose poezijose, bet svarbu pažymėti faktas, kad tokiu šlamštu norima „supažindinti" lenkų visuomenę su mūsų kūryba. Mes, vilniečiai, gerai pažinodami tuos lietuvių tariamuosius bičiulius, kurie, tyčia nepramokdami lietuviškai, mūsų tautoje randa tik menkus dalykus, manome, kad ir tokios antologijos autorei kažkas panašu rūpėjo. Toks įtarimas juo labiau yra pagrįstas, kad vertėja, kaip rašo „Dienovidis", gyvendama Kaune, niekuomet nepasiteiravo Lietuvių Rašytojų Draugijoje, ko vertas tas ar kitas eilėraštis. Jei p. Vl. Abramavičiaus antologijai buvo daroma vertimo ar perskubios atrankos priekaištų, taip. Kairiūkštienės darbą jau drįstame įtarti, nes jei tikrai toks yra poetų gausumas, tai lietuvių kūryba lenkų visuomenės akyse galės buti sukompromituota.

Kas reikalinga literatūrai tarpti

Norint išsamiai atsakyti į šį klausimą, reikėtų, be abejo, suminėti ir išnagrinėti visa eilė daugiau ir mažiau svarbių sąlygų, reikalingų literatūros vystymuisi. Bet tai užimtų per daug vietos, pagaliau apie kai kurias išorines sąlygas ir nepatogu būtų viešai čia rašyti. Tad kalbėsime tik apie tokias sąlygas, kurios, visai neatsižvelgiant į politinę padėtį, vien tik nuo mūsų pačių priklauso, ir kurios taip pat yra be galo svarbios literatūros vystymuisi.

Literatūra, lygiai kaip grūdas, savo augimui ir brendimui reikalauja tinkamos dirvos. Toji dirva literatūrai yra, aišku, visuomenė. Taigi literatūros ir apskritai meno vystymasis priklauso nuo visuomenės. Neveltui yra sakoma: kokia visuomenė, tokia ir literatūra. Jeigu visuomenėje yra susidomėjimas savąja literatūra, jeigu autorius randa skaitytojų, jeigu pagaliau kiekvienas naujas veikalas stengiamasi tinkamai įvertinti, — tai aiškus dalykas, kad literatūros augimas tokioje visuomenėje visada bus užtikrintas. Visuomenė. viešoji opinija gali netgi paveivti rašytoją daugiau dėmesio kreipti į savo kūrybą. Kitaip sakant, ne tik rašytojas prisideda prie visuomenės auklėjimo, bet gal dar daugiau visuomenė gali prisidėti prie rašytojo auklėjimo. Tačiau vieno dalyko, kaip minėta, čia reikia: *susidomėjimo savąja literatūra.* Juk rašytojas nerašo pats sau. Jis rašo skaitytojui, rašo visuomenei, o jeigu visuomenėje neatsiranda, taip sakant literatūrinių vertybių konsumentų, tai, rašytojas, aišku, atsiranda atsiskyrėlio vaidmenyje.

Kaip literatūros reikalai atrodo mūsų visuomenėje? Deja. Reikia pastebėti, mūsų visuomenėje dar nejuntama didesnio susidomėjimo savąja literatūra. Tiesa, pati literatūrinė kūryba pas mus yra jau, palyginti, gerokai pagyvėjusi, bet tai yra grynai rašytojų nuopelnas, kurie patys savo pajėgomis skina kelią į visuomenę. O pati visuomenė laikosi lyg nuošaliai savosios literatūros atžvilgiu. Tai yra, be abejo, nenormalus reiškinys, kurio nepašalinę, negalime laukti didesnio literatūros suklestėjimo. Ypačiai mūsų inteligentijai šis priekaištas yra aktualus. Normaliai imant, kaip tik inteligentija turėtų rodyti daugiausia susidomėjimo savąja literatūra. Tuo tarpu inteligentijoje jaučiamas didesnis šaltumas savajai literatūrai, negu kur kitur. Čia nieks nesako, kad turėtų būti domimasi tik savąja literatūra, savuoju menu. Bet jeigu norime turėti tikrai savąją, iš šio krašto lietuvių gyvenimo išbrendusią literatūrą (o toks noras, tur būt, yra?), tai turime stengtis visokiais būdais sudaryti tai literatūrai vystymosi sąlygas. Žinia, reikia sutikti su kai kieno nuomonėmis, ypač mūsų vyresniųjų, kurie yra gal skaitę daug vertingesnių literatūros veikalų, kad mūsų literatūra esanti dar gana menkutė. Bet tai dar nereiškia, kad turėtumėm savo literatūrą *a priori* paneigti, nė kiek jąja nesidomėti ir visai jos neskaityti. Šitaip elgdamiesi, niekuomet nesulauksime nieko tikrai vertingo. Pagaliau nėra taip blogai kaip kiti įsivaizduoja. Taip, — *įsivaizduoja*, nes kiti kalba apie mūsų literatūros menkumą, neperskaitę nei vienos savo rašytojo knygos. Tokia jau yra nuomonė, kad mūsų rašytojai negali nieko gero sukurti, lygiai kaip ir visi mes esame linkę manyti, kad nei vienoje srityje negalime nieko gero sukurti. Tai yra visai nepagrįstas žemumo kompleksas, kuris yra be galo kenksmingas. Iš to, žinoma, nereikia daryti išvados, kad turėtumėm savąją literatūrą labai gerai vertinti. Ne. Tačiau turėtumėm literatūrinę kūrybą vertinti taip, kokia ji iš tikrųjų yra. Ir apskritai turėtumėm viską vertinti pagal tai, ką sugebame sukurti, ką turime, o ne pagal tai, kas kur kitur yra. Juk neįmanoma iš karto kažin kokio nepaprasto šuolio padaryti. Įsivaizduokime, koks yra sunkus mūsų rašytojų darbas. Jie kuria literatūrą neturėdami, galima sakyti, jokių literatūrinių tradicijų. Jie patys savo rankomis, jeigu taip galima pasakyti, tiesia, pirmuosius literatūros kultūros pagrindus. Todėl nenuostabu, kad ne tik mes, šio krašto lietuviai, bet ir apskritai visa lietuvių tauta negali lygintis su kitomis tautomis, kurios turi šimtmetines literatūrines tradicijas. Į tai, be abejo, turėtų būti visuomenėje atsižvelgiama. O vėl iš kitos pusės turėtų būti stengiamasi padėti savo literatūrai augti. Turėtų būti rodoma daugiau pritarimo ir šilto žodžio tiek pačiai literatūrai, tiek rašytojams.

A. P.

LITERATŪROS KRONIKA

ORIGINALAI

Naujas „Knygnešys". Knygnešys mūsų tautos atgimimo istorijoje yra suvaidinęs svarbią rolę. Slaptais keliais po vargšo skvernu spaudos draudimo metu keliavo lietuviškoji knyga į lietuvio trobos patį saugiausį kampą, kuris būdavo pastogėje, pašelmenėje ar kitoje kurioje vietoje. Iš tų vietų knyga išeidavo tik patogiu laiku, kada mažiau grėsė pavojus būti suimtai.

Per keturiasdešimt spaudos draudimo metų išaugo ištisa lietuviškos knygos gabentojų karta, vadinamų knygnešių. Jie buvo didieji mūsų tautos sąmonintojai, nors atsitikdavo. kad patys maža teturėjo ar visai neturėjo lietuviškos sąmonės.

P. Ruseckas yra surinkęs daug žinių apie tuos mūsų pilkuosius didžiuosius kaimo žmonelius ir 1926 m. išleidęs apie juos ištisą didžiulę knygą, kurios buvo išspausdinta 5000 egzempliorių. Toji knyga buvo gana greit išpirkta, nes jau 1928 metais sunku buvo gauti.

Tad neseniai autorius išleido antrąją savo „Knygnešio" laidą, viršelis tas pats: vaizduojama rusų deginamas lietuviškas knygas, o šalia to išspausdinta 1864 — 1904 metų data. Knygoje yra kai kas naujo, ji techniškai kitaip sutvarkyta. Foto atvaizdai yra išspausdinti ant atskiro lapo ir atitinkamai pažymėti mirę knygnešiai.

„Knygnešio" autorius P. Ruseckas ketina išleisti ir tolimesnes savo kūrinio dalis.

Dr. J. Basanavičiaus biografija. Neseniai išėjo red. A. Nezabitauskio parašyta mūsų tautos patriarcho Jono Basanavičiaus dviejų tomų (penkių šimtų puslapių) biografija. Knygos viršuje ir viduje J. Basanavičiaus atvaizdai. Knyga papuošta auksinės spalvos popierium.

Nauja romanistė. Mūsų žinomos rašytojos Marijos Ivanauskaitės — Lastauskienės (antrosios Lazdynų Pelėdos) duktė, jauna, gabi romanistė St. Lastauskaitė parašė romaną vardu „Prie nykstančių gairių". Romane vaizduojamas dabartinis Lietuvos kaimo gyvenimas. Leis Mokytojų knygynas.

Rašyt. J. Mackevičiaus kūriniai: „Vyties" b-vė išleidžia vaikų rašytojo Jono Mackevičiaus—Nordo tris knygas vaikams. Ką tik išėjo jo pasakos vaikams „Mažutės pasakos", iliustravo grafikė E. Totlebenaitė. Spausdinama apysaka iš bičių gyvenimo „Aukso mieste", iliustracijos dail. V. Jurkūno ir ruošiama spaudai Peliukės Micės laiškai iš Lietuvos užsieniečiams berniukams Laiškai bus iliustruoti.

Neseniai Sakalas išleido: V. Janavičienės apysaką „Klajūnas", poeto Venancijaus Ališo slapyvardžiu pasirašiusio pirmuosius lirikos bandymus „Sao Bento varpai"; kun. dr. P. Lapelio „Kolumbą".

Monologų rinkinys. „Šaltinėlio" redakcija išleidžia savo bendradarbių rinktinius monologus knygutėje „Juokai scenoje". Redaguoja redakt. žurn. kun. Liudas Povilonis.

Orintaitės novelės. Rašyt. Petrė Orintaitė įteikė „Spaudos Fondui" išleisti savo naujas noveles, vardu „Jurgučio pieva".

Istorinis romanas. Žymaus romano „Grafai ir žmonės" („Spaudos Fondo" išleisto) ir atsiminimų — „Iš praeities kovų" ir „Palangos atsiminimai" autorė, žemaitė rašytoja Stasė Vaineikienė parašė istorinį romaną „Vaišvila". Romane piešiamas žemaičių baudžiauninkų vadas Vaišvila. Išleis „Spaudos Fondas".

Vaikams poema Neseniai šv. Kazimiero draugija išleido vaikų rašytojo Bernardo Brazdžionio — Vytės Nemunėlio eiliuotą poemą vaikams, pavadinta „Laiško kelionė". Tai laiško kelionė į Argentiną pas mūsų išeivius. Iliustravo dail. P. Rauduvė.

Naujas romanas. Jonas Skardžius parašė romaną iš piemenėlių ir kerdžiaus gyvenimo, vardu „Piemenėliai".

Žurnalisto romanas. „Naujosios Romuvos" redakt. žurn. Juozas Keliuotis parašė romaną iš Didžiojo karo laikų, vardu „Svajonės ir siaubas", kurį išleis „Sakalas".

Istorinis romanas. Rašyt. Fabijonas Neveravičius ruošiasi rašyti naują istorinį romaną apie karalienę Barborą Radvilaitę. Tam tikslui trumpam laikui išvyko į Krokuvą pasirinkti medžiagos.

Naujas novelistas. J. Švėgžda (Kėdainiuose) paruošė spaudai savo novelių rinkinį „Vilkalakio" vardu.

Drama iš ūkininkų gyvenimo. Kelių scenos veikalėlių autorius Viktoras Galinaitis (Vilkaviškyje) įteikė „Sakalui" išleisti dramą iš ūkininkų gyvenimo, vardu „Žilė galvon, velnias uodegon".

Eiliuota apysaka. Poetė H. Žukauskaitė parašė eiliuotą pasaką vaikams ir ruošia spaudai antrąjį savo lirikos rinkinį.

VERTIMAI

Norvegų romanas. Stud. J. Lingis išvertė žymios norvegų (ne švedų, kaip aną kartą minėta) rašytojos Sigrid Undzet romaną „Ištikimoji žmona". Leis „Sakalas".

Pedagoginis veikalas. J. Maceinienė išvertė žymios pedagogės Marijos Sticco pedagoginį veikalą „Pareiga ir svajonės".

KRONIKA

Savivaldybės rinkimų reikalu

Švenčionyse šio mėn. 21 d. uždarytos „Ryto“ draugijos salėje buvo sušauktas seniūnijų rinkimų komisijų pirmininkų ir jų pavaduotojų susirinkimas. Susirinkime dalyvavo per 60 asmenų iš Švenčionių, Lentupio ir Kaltanėnų valsčių. Valsčių inspektorius Guslinovskis paaiškino rinkimų įstatymus ir pranešė, kas kurioje seniūnijoje yra paskirtas rinkimų komisijos pirmininku. Teko sužinoti, kad kai kuriose Švenčionių valsčiaus seniūnijose rinkimai bus viešai paskelbti šių metų gruodžio 1 dieną, o balsavimas įvyks gruodžio 19 d. Tad jau vyriausis laikas pasiruošti rinkimams ir numatyti tinkamus kandidatus į seniūnijų tarybininkus.

Studentų susirinkimas.

Šio mėn. 20 d. įvyko Vilniaus Lietuvių Studentų Sąjungos narių susirinkimas, kuriame priimta dar keletas lietuvių studentų į Sąjungos narius, paskaitytas stud. P. Viščinio referatas: *„Mūsų visuomenės dinamika“* ir nagrinėta einamieji Sąjungos reikalai.

Referate buvo apibūdinta bendroji dabartinių laikų dvasia, šio krašto lietuvių situacija ir mūsų visuomenės — kaimo, šviesuomenės, o ypač studentijos nuotaika, aktingumas ir darbingumas. Mūsų visuomenės charakteristika buvo paremta konkrečiais daviniais, keleta ryškių pavyzdžių iš mūsų gyvenimo.

Po referato buvo ilgos ir gyvos diskusijos dėl būdų, kuriais galima būtų pagyvinti mūsų veikimą, pakelti aktingumą ir padidinti darbingumą. Ypač daug kalbėta dėl studentijos tiesioginio darbo ir visuomeniško veikimo ir dėl šių dviejų sričių suderinimo.

Vakaras - koncertas gimnazijoje

Teko sužinoti, kad šio mėn. 26 d. (šeštadienį) 8 val. vakarą Vytauto D. gimnazijos salėje bus tos gimnazijos mokinių vakaras - koncertas. Koncertinėje dalyje numatyta mokinių skambinimas fortepionu, griežimas smuiku, choras— dainos. Be to, bus dar parodyta nematyti tautiški šokiai. Šį vakarą veda mokytojai p. p. J. Kazlauskaitė, E. Palevičiūtė, J. Sinius ir Jarpolkevičius. Gimnazijos direkcija kviečia apsilankyti į šį vakarą - koncertą mokinių tėvus ir globėjus. Įėjimas nemokamas.

Liet. literatūros vakaras

Šio mėn. 27 dieną (sekmadienį) Universiteto rūmuose (šešta salė) rengiamas lietuvių literatūros vakaras, kurį organizuoja Vilniaus Gudų Studenų Sąjunga. Vakaro programa yra šitokia:

1) O. Miciūtės paskaita apie lietuvių literatūra,

2) Lietuvjų poezijos kūrinių deklamavimas gudiškai.

Vakaro pradžia 17 val.

Įėjimas laisvas.

Lietuvių bylos

Kaip jau buvo rašyta, šio mėn. 29 dieną Apygardos teisme Lydoje yra paskirtos dvi lietuvių politinės bylos buvusiai „Ryto“ mokytojai V. Čibiraitei ir buvusiai Lietuvių šv. Kazimiero Draugijos skaityklos vedėjai A. Mackevičiūtei-Utkevičienei.

Šios bylos buvo nagrinėtos šių metų pradžioje ir buvo atidėtos.

Kas paskirtas senatoriais

Šio mėn. 22 dieną Lenkijos Prezidentas paskyrė 32 senatorius, kurie kartu su išrinktaisiais 64 senatoriais bus naujo senato nariai.

Iš paskelbto paskirtų senatorių sąrašo matyti, kad paskyrimo keliu į senatą pateko daugiausia iš Varšuvos. Iš Vilniaus paskirtas tik vienas senatorius, — vyriausias Vilniaus žydų rabinas Rubinšteinas.

Bedarbiai

„Kur. Wileński“ rašo: „Bedarbių skaičius Vilniuje kiekvieną savaitę didėja.

Pavyzdžiui, praėjusią savaitę bedarbių skaičius padidėjo 100 žmonių. Staigus bedarbių skaičiaus didėjimas aiškinama tuo, kad nemažai likviduojama investicinių darbų“.

Susekta devizinė afera

Praėjusią savaitę buvo susekta Vilniuje didelė devizinė afera, į kurią buvo įmaišytas žinomas Vilniuje Bunimavičiaus bankas, kuriame indėlius turėjo beveik patys žydai.

Ryšium su devizine afera mirė staigia mirtimi banko savininkas, o bankas laikinai uždarytas. Spaudoje pasirodė žinių, kad Bunimavičiaus bankas bus paskelbtas subankrutavusiu.

Lietuvos prekybinės derybos

Šiomis dienomis Lietuvos vyriausybė vedė prekybos derybas su Šveicarija. Derybos vyko Kaune. Smulkiai aptarius abejų pusių prekybinius galimumus, prekybos sutartis pasirašyta vieneriems metams. Šveicarai iš Lietuvos daugiau pirks žemės ūkio gaminių, o lietuviai Šveicarijoje — pramonės gaminių.

Gruodžio mėn. pabaigoje pasibaigia Lietuvos ir Sovietų Rusijos prekybos sutartis. Todėl šiomis dienomis Kaune pradėti prekybiniai pasitarimai ir su Sovietų Rusijos vyriausybės atstovais. Tikimasi ir su Sovietų Rusija pasirašyti panašią vieneriems metams prekybos sutartį.

Kauno laikraščiai praneša, kad lapkričio 28 d. Lietuva pradės prekybos derybas ir su Lenkija. Kaip žinia, lietuvių lenkų prekybinės derybos buvo pradėtos šių metų vasarą Varšuvoje. Dabar jos bus tęsiamos Kaune.

Vokietijos žydai bus atiduoti vokiečiams

Šiuo metu Anglija nemažai yra susirūpinusi, kur apgyvendinti žydus, kurie išvaryti ir varomi iš Vokietijos. Čemberleinas paskelbė kad Anglija galėsianti tuos žydus įleisti į savo kolonijas, o daugiausia Tanganikon.

Šis Anglijos nusistatymas sukėlė visą audrą Vokietijoje. Mat, Vokietija, kaip žinome, reikalauja prarastųjų kolonijų grąžinimo, jų tarpe ir Tanganikos. Kai anglai apgyvendins joje žydus ir vėliau ją atiduos Vokietijai, tai šiai priseis paimti ją su žydais, kurių jau kartą buvo nusikračiusi ir kuriuos vėl turės varyti kur kitur. O toks darbas nėra malonus nė vokiečiams.

Dėl šio Anglijos žygio, girdėti, Hitleris esąs pasiryžęs net atšaukti Vokietijos atstovą iš Londono.

Kam miela mūsų tautinė kultūra ir jos pažanga,

tas skaito ir kitus ragina skaityti

„Lietuvišką Barą“,

kuris yra vienintelis mūsų krašto lietuviškos kultūros žurnalas.

„Lietuviškas Baras“ kaštuoja metams tik 2 auks.

„Lietuviško Baro“ adresas:
Wilno, Stara, 31 — 2.

KARAS KINIJOJE

— Artimiausiu metu turi prasidėti lemiamas mūšis už Kantoną. Abi pusės skubiai rengiasi prie jo. Ligšiolinės kautynės buvo tik įžanga į lemiamąjį mūšį.

Japonai patys, nespaudžiami, palieka per toli iškištas pozicijas. Kartu jie sutraukia į Kantoną visas jėgas, kurias gali paimti iš kitų frontų. Be to, nemaža kariuomenė (apie 40.000) traukia iš pietų; jos dalis paimta iš Formozos salos.

Kiniečiai taip pat užima patogesnes pozicijas ir trumpina frontą. Laukiama, kad jie puls japonus prie geležinkelio, kuris eina iš Kantono į Hankau.

— Japonai praneša, kad prieš Čangkaišeką sukilo komunistų kariuomenė, kuri veikia Kinijos vidury.

KARAS ISPANIJOJE

— Šiuo metu svarbiausios kautynės eina prie Segre upės. Čia vyriausybininkai vietomis yra perėję į dešinįjį krantą ir nacionalistai stengiasi išmesti juos atgal Katalonijon. Vyriausybininkai prisipažįsta, kad jie buvo priversti pasitraukti iš kai kurių pozicijų ir jas atiduoti priešui.

— Nacionalistai paskelbė, kiek jie yra paėmę nelaisvėn vyriausybininkų nuo naminio karo pradžios iki šių metų spalių mėnesio. Per tą laiką jie, esą, yra paėmę apie 2000 karininkų ir per 200.000 paprastų kareivių. Iš jų apie pusė karininkų yra svetimšaliai, o kareivių tarpe svetimšaliai sudaro apie ketvirtadalį. Svetimšalių tarpe prancūzų yra daugiausia, daugiau kaip pusė. Išeina, kad Ispanijoje, iš tikrųjų, kariauja tarp savęs Italija ir Prancūzija.

Kas naujo Karpatų Ukrainoje

Nors jau praėjo kelios savaitės nuo Vienoje pasirašyto arbitražo, bet spaudoje vis dar randame žinių apie Karpatų Ukrainą. Pavyzdžiui, lenkų spaudoje retkarčiais rašoma, kad Karpatų Ukrainoje, kuri pasiliko Čekoslovakijoje, padėtis diena dienon blogėja. Tarp kitko pranešama, kad Husto mieste (Karpatų Ukrainos sostinė) dažnai įvyksta manifestacijų, nukreiptų prieš vyriausybę, kad daugelyje vietų gyventojams gresia badas.

Kaip iš tikro yra nežinia, nes Lvovo ukrainų spauda rašo, kad Karpatų Ukrainoje viešpatauja pavyzdinga tvarka, žmonės esą patenkinti. Tos pačios spaudos pranešimu, daug blogesnė yra padėtis toje Karpatų Ukrainos dalyje, kuri atiteko Vengrijai.

Pažymėtina ir ta aplinkybė, kad Karpatų Ukrainos padėtimi yra ypač susidomėję vokiečiai. Pasak Lvovo ukrainų dienraščio „Novi Čas“, Berlyne esanti sudaryta bendrovė, kuri rūpinsis Karpatų Ukrainos ekonominio gyvenimo sutvarkymu, o dienraštis „Dilo“ praneša, kad Vokietijos politiniai sluoksniai dabartinę Čekoslovakijos Vengrijos sieną laiko galutine ir pastovia.

Vokiečių ir anglų lenktynės Balkanuose

Rumunijos karaliaus ir Jugoslavijos regento kelionės į Londoną vėl išjudino aktualų klausimą Balkanų valstybėse.

Kaip žinia, šiose valstybėse visokiomis išgalėmis stengiasi įsigalėti iš vienos pusės anglai, iš kitos pusės vokiečiai. Anglai daugiau turi pinigų, o vokiečiai daugiau tose valstybėse perka. Todėl Balkanų valstybės nutarė šlietis tai prie vienų, tai prie kitų ir kol kas neaišku, kurie galutinai paims Balkanų valstybes į savo rankas.

Iki šiol buvo manoma, kad ten stipriai yra įsigalėję vokiečiai, bet Rumunijos ir Jugoslavijos valdovų kelionės į Londoną ir Paryžių rodo, kad nesnaudžia ir anglai.

Ambasadorių atšaukimo laikotarpis

Jau buvo rašyta, kad, pakvietus į Vašingtoną Amerikos ambasadorių Berlyne, vokiečiai tuo pačiu atsimokėjo amerikiečiams, atšaukdami Vokietijos ambasadorių iš Vašingtono. Oficiališkai aiškinama, kad tuo būdu norima sužinoti, kas darosi atstovaujamoje valstybėje. Tačiau, iš tikrųjų yra tai santykių pablogėjimas.

Panašiai atsitiko ir tarp Anglijos ir Vokietijos. Premjerui Čemberlenui pareiškus, kad iš Vokietijos išvaryti žydai galį būti apgyvendinti tik buvusiose Vokietijos kolonijose, vokiečiai tokiu pareiškimu pasijuto įžeisti ir šiomis dienomis atšaukė savo ambasadorių iš Londono.

Ryšium su tuo, spaudoje pasirodė žinių, kad Vokietijos ambasadorius į Londoną jau negrįš ir kol kas naujas nebus paskirtas.

Įvairu-įdomu

1938 m. pasaulyje ginklų reikalams išleista keturius kartus daugiau, negu 1921 m.

Amerikiečių surinktomis žiniomis ginklavimosi išlaidos visame pasaulyje yra labai padidėjusios, palyginant su laikais prieš Didįjį karą, nors ir tada jau buvo labai plačiai išsivysčiusi ginklų pramonė ir apsiginklavimas.

Jie apskaičiavo, kad 1934 m. valstybių išlaidos ginklams siekė 5 milijardus dolerių. 1937 metais išleista 15 milijardų dolerių, o 1938 metais, imant domėn mobilizacijas kritiškais momentais, išleista 18 milijardų dolerių. Daugiausia, esą, apsiginklavimui pinigų skiria Sovietų Rusija. Jos išlaidos sudarančios trečdalį visų pasaulinių ginklavimosi išlaidų, būtent, apie 5 su puse milijardus dolerių.

Nė viena valstybė negali padengti ginklavimosi išlaidų iš savo metinių pajamų. Visos tam reikalui užtraukia paskolas viduje ar užsienyje.

Didžiausia ir keisčiausia knyga

Vienos mieste (Austrijoje) nuošalioje gatvėje yra vienuolynas, kuris neturi jokių ypatingų bažnytinių turtų, tačiau garsus viena savo brangenybe, nepaprasta knyga. Tiesa, toje knygoje nėra surašyta jokių mokslinių arba istorinių įvykių, o vien tik vardai, pavardės ir metų skaičiai, surašyta juodomis ir raudonomis raidėmis. Tai knygai pakelti reikia net trijų vyrų. Mat, ji sveria tris centnerius ir yra suaugusio vyro didžio. Tai yra didžiausia pasaulyje knyga. Pati knyga yra taip įtaisyta, kad jos kambario durys sudaro jos viršų. Taigi, durims atsidarius, atsiskleidžia pirmasis knygos puslapis. Knygos viršai yra padaryti iš stambių varinių plokščių, papuoštų įvairiais įbraižymais. Knygos puslapiai yra pergamentu apvestos medinės lentos. Tose lentose ir yra įrašytas paprastas knygos turinys.

— Tai yra mūsų mirusiųjų paminklas“, — sako apie tą knygą ją prižiūrįs vienuolis. Pirmame puslapyje įrašyta „1410 metai“. Po šio skaičiaus eina keli vardai ir pavardės. Taip įrašyta puslapis po puslapio. Tai lyg savo rūšies paminklai, vienas po kito. Yra ir tokių metų skaičių, po kurių eina ilga mirusiųjų pavardžių eilė. „Tada buvo blogi laikai, sako vienuolyno vadovas, — maras, badas, cholera naikino vienuolyną. Žiūrėkite čia, — ir jis atskleidžia puslapį su 1683 metų skaičiumi,— tada turkai buvo apsupę Vieną, ją marino badu, kol, pagaliau, atvyko pagelbinė kariuomenė ir mūsyje išlaisvino miestą iš baisios padėties“.

Toje knygoje nėra jokių paaiškinimų, jokių prierašų. Vien tik vardai ir pavardės. Toji knyga yra vedama ligi naujausių laikų. Vienas vardas ir pavardė yra visai neseniai įrašyta. Dar daug yra naujų ir tuščių puslapių, kurie laukia savo pažymėjimų. Nors šioje knygoje teįrašyti vien tik vardai pavardės ir metai, tačiau šiais laikais ji turi jau nemažą istorinę vertę.

Varlių lenktynės

Aišku, kur—Amerikoje. Anglai ir amerikiečiai, kaip žinoma, yra dideli lažybų mėgėjai ir dažnai nesigaili stambios aukos lažybom.

Futbolo ar bokso rungtynės, lygiai kaip ir prezidento rinkimai duoda pakankamai progų susilažyti.

Šį kartą lažybų objektu buvo varlė. Tiksliau, dvi varlės, kurios turėjusios lenktyniauti. Jungtinėse Valstybėse, mat, labai paplitusi varlių lenktynių pramoga. Tų lenktynių dalyvėmis būna didžiulės, stiprios varlės, apie kurių didumą galima spręsti jau vien iš to, jog jos, progai pasitaikius, nevengia papusryčiauti nė ančiuku.

Varlių lenktynės kruopščiai paruošiamos. Šitokių keistų lenktynių žiūrovai būna nemažiau įsikarščiavę, negu kitokiose lenktynėse.

Prieš porą savaičių Aliaskoje, vienose aukso kasyklose švenčiant tų kasyklų 90-ąsias sukaktuves, įvyko didelės varlių lenktynės. Favoritė buvo laikoma didžiulė stora varlė, „Aurora borealis“ — „Ryto aušrinė“.

Radijas ragina į vedybas

Prancūzijos radiofonas neseniai buvo surengęs ciklą paskaitų, pavadintų bendru „Jaunavedžių valandėlės“ vardu, kuriose suteikiama buvo besiruošiantiems susituokti įvairių patarimų, kaip sėkmingiausiai nugalėti santuoką trukdančias kliūtis. Paskaitos buvo labai vaizdžios, su gyvais pavyzdžiais: iš daug šimtų jaunavedžių porų parinktais, turėjusios prieš susituokiant nugalėti vienokius ar kitokius sunkumus, apie kurių nugalėjimą pasakojo per radiją klausytojams. Šitokiais pavyzdžiais raginta jaunus žmonės vesti.

LIETUVIŲ
KRED. KOOPERATYVAS
(BANKAS)
Vilnius, Didžioji 12. Tel. 16-39.

Vienintelė lietuvių taupomoji įstaiga, priima indėlius įvairiomis sąlygomis ir moka geriausias palūkanas:

1) kiekvieną kartą pareikalavus — 3,5%
2) vieną mėnesį įspėjant — 4%
3) 3—6 mėnesius įspėjant— 5%

Garantija tikra — Bankas atsako už 400.000 auks.

Paslaptis užtikrinta.

Kiekvieno lietuvio pareiga palaikyti savąjį banką.

Bankas veikia: 9—15.

Visi palaikykime savuosius!

VYDŽIŲ MIESTELYJE
naujai įsteigta Kazio Paukštės

RŪBŲ IR GALANTERIJOS KRAUTUVĖ.

Kainos kuo žemiausios.
Prašome įsitikinti.

„AIDO“ REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA:
Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59.
Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA įgaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai.
Atskiro numerio kaina 10 skatikų.
Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Leidėjas ir atsak. redaktorius **Liudvikas Cicėnas.**

„RUCH“ spaustuvė, Tatarska 6. Telef. 21-83.